

Titel: Til Spørgsmaalet Homonymi, [Spang-Hanssen] 029-0030

Citation: "Til Spørgsmaalet Homonymi, [Spang-Hanssen] 029-0030", i *Louis Hjelmslev og hans kreds*, s. 1. Onlineudgave fra Louis Hjelmslev og hans kreds:
https://tekster.kb.dk/catalog/lh-texts-kapsel_029-shoot-wacc-1992_0005_029_Spang-Hanssen_0030_p1_bP0_TB00001/facsimile.pdf (tilgået 30. juli 2024)

Anvendt udgave: Louis Hjelmslev og hans kreds

Ophavsret: Materialet kan være ophavsretligt beskyttet, og så må du kun bruge det til personlig brug. Hvis ophavsmanden er død for mere end 70 år siden, er værket fri af ophavsret (public domain), og så kan du bruge værket frit. Hvis der er flere ophavsmænd, gælder den længstlevendes dødsår. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

TIL SPØRGSMÅLET HOMONYMI

af H. Spang-Hanssen

1. Ved en strukturel betragtning af den sproglige indholdsform melder sig straks spørgsmålet om homonymernes placering. Naar ords eller rødders indhold afgrænses indbyrdes ved kommutationsprøven, er alene udtryksforekel afgrænde, saaledes at saakaldte homonymer, f.eks. "tak" (taksigelse) og "tak" (tap, spids) betragtes som samme indholdssterrelse, som varianter af en invariant.

2. Denne synsmåde er i stærk uoverensstemmelse med det traditionelle begreb homonymi, hvor der ved et og samme udtryk kan foreligge forskellige indhold, altsaa flere ord eller rødder, eks. "tak" og "tak". Den praktiske adskillelse af homonymerne foretages her ud fra indholdssubstansen, ud fra etymologiske forhold eller ud fra bøjnings- og afledningsforhold. Hvor homonymerne kun er homografe eller homoføne, betragtes ogsaa den uens udtale hhv. stavemåde som skelnesmærke. I en del tilfælde møder en saadan afgrænsning af homonymer meget store vanskeligheder, især ved en synkronisk betragtning af tale- eller skriftsproget alene, idet der ikke altid foreligger tilstrækkeligt objektive kriterier. I de ordheger, hvor ordene undergrupperes efter indholdslighed, finder man følgende væklende angivelser.

3. For en sprogstrukturel betragtning kan substansgrænser ikke godtages som kriterier for skal i sprogsystemet, men paa den anden side fremtræder for sprogfølelsen talrige homonymer som objektivt skarpt adskilte sproglige størrelser. Da man ved teoretiske betragtninger oftere møder vanskeligheder i den modsatte retning, nemlig naar der skal indlægges skal, hvor der for en umiddelbar betragtning er jævn overgang, synes det i dette tilfælde rimeligt at overveje, om homonymibegrebet virkelig er strukturateoretisk uholdbart. Naturligvis er det ikke at vente, at alle gængse homonymitilfælde skulde holde stik for en teoretisk prøvelse; i flere tilfælde staar vi utvivlsomt over for et og samme indhold og dermed et og samme ord eller rødder; men kan de resterende tilfælde opfattes som derved principielt forskellige?

4. Ved en kommutationsprøve fastslaaes, at f.eks. "tak"(-sigelse) og "tak" (tap) kun er indholdsvarianter. Man kunde nu i anden række søge at adskille disse størrelser ved deres grammatiske forhold og afledningsforhold; tak(sigelse) forbindes saaledes med flertalsmorfemet O, tak (tap) med -er. Tak og tak vedbliver dog herved at være indholdsvarianter af en invariant tak der blot kan forbindes med O og -er, principielt ganske som invarianten sig, der i flertal kan antage formerne signe og sier, og som lyd der kan forbindes med O og -e. Af disse 3 ens udseende tilfælde er det første en udpræget homonymi i traditionel forstand, det sidste ingen homonymi og det midterste et mellemtilfælde (metaforisk brug). Der ses derfor ikke paa dette grundlag at kunne lægges nogen principiel betydning i det traditionelle homonymibegreb. L.Hj.Journ.Nº 29/1945, 8, 1

Modt.d. / 19